

वस्त्रोद्योगातील शोध

MPSC Group B व C तसेच तलाठी

खाली MPSC Combine Group B व C तसेच तलाठी परीक्षेच्या दृष्टीने वस्त्रोद्योगातील महत्त्वाचे शोध, शोधक आणि वर्षे एकाच ठिकाणी दिली आहेत.

शोध / यंत्र	शोधक / विकासक	वर्ष	One-Liner
फ्लाईंग शटल (Flying Shuttle)	जॉन के	1733	हातमागावरील विणकामाचा वेग वाढवणारे फ्लाईंग शटल जॉन के यांनी विकसित केले.
स्पिनिंग जेनी (Spinning Jenny)	जेम्स हारग्रीव्हज	1764	एकाच वेळी अनेक धागे कातण्याचे स्पिनिंग जेनी जेम्स हारग्रीव्हज यांनी विकसित केले.
वॉटर फ्रेम (Water Frame)	रिचर्ड आर्कराइट	1769	पाण्याच्या शक्तीवर चालणारे वॉटर फ्रेम रिचर्ड आर्कराइट यांनी विकसित केले.
स्पिनिंग म्यूल (Spinning Mule)	सॅम्युअल क्रॉम्टन	1779	स्पिनिंग जेनी व वॉटर फ्रेमच्या तंत्रांचे संयोजन करणारे स्पिनिंग म्यूल सॅम्युअल क्रॉम्टन यांनी तयार केले.
पॉवर लूम (Power Loom)	एडमंड कार्टराइट	1785	यांत्रिक पद्धतीने कापड विणणारा पॉवर लूम एडमंड कार्टराइट यांनी विकसित केला.
कॉटन जिन (Cotton Gin)	एली व्हिटनी	1793	कापसातील बिया वेगळ्या करण्याचे कॉटन जिन एली व्हिटनी यांनी विकसित केले.
डॉबी लूम	जॉन के / डॉबी यंत्रणा	19वे शतक	लूममध्ये जटिल नक्षी विणण्याची प्रक्रिया सुलभ करणाऱ्या यंत्रणांचा विकास झाला.
रिंग स्पिनिंग फ्रेम	जेनके / जॉन थॉर्प यांचा विकास	19वे शतक	सतत व तुलनेने उच्च दर्जाचा सूत तयार करण्यासाठी रिंग स्पिनिंग पद्धतीचा विकास झाला.
मर्सरायझेशन	जॉन मर्सर	1844	कापसाच्या धाग्याला/कापडाला चमक व मजबुती देणारी रासायनिक प्रक्रिया जॉन मर्सर यांनी विकसित केली.

शोध / यंत्र	शोधक / विकासक	वर्ष	One-Liner
सिंथेटिक डाई — मौव्हीन	विल्यम हेन्री पार्किन	1856	पहिला व्यावसायिक कृत्रिम रंग 'मौव्हीन' विल्यम हेन्री पार्किन यांनी शोधला.
व्हिस्कोस रेयॉन	चार्ल्स क्रॉस, एडवर्ड बीव्हन, क्लेटन बीडल	1890चे दशक	सेल्युलोजपासून कृत्रिम तंतू तयार करण्याच्या प्रक्रियेत या संशोधकांचे महत्त्वाचे योगदान होते.
रेयॉन	विविध संशोधक	19वे-20वे शतक	नैसर्गिक सेल्युलोजपासून तयार होणाऱ्या पुनर्जनित तंतूंना रेयॉन म्हणतात.
नायलॉन	वॉलेस कॅरोदर्स व DuPont टीम	1935	जगातील पहिले व्यापकपणे यशस्वी कृत्रिम पॉलिमर तंतूपैकी नायलॉनचा विकास DuPont मध्ये झाला.
पॉलिस्टर	ब्रिटिश संशोधक — Whinfield व Dickson	1941	PET आधारित पॉलिस्टर तंतूचा विकास जॉन रेक्स विनफिल्ड व जेम्स टेनंट डिकसन यांनी केला.
अॅक्रिलिक तंतू	औद्योगिक रसायनशास्त्रज्ञ	20वे शतक	लोकरसदृश गुणधर्म असलेला कृत्रिम तंतू म्हणून अॅक्रिलिकचा विकास झाला.
स्पॅन्डेक्स / लाइक्रा	DuPont	1958	अत्यंत लवचिक कृत्रिम तंतू स्पॅन्डेक्सचा औद्योगिक विकास DuPont ने केला.

★ परीक्षेसाठी सर्वाधिक महत्त्वाची क्रमवारी

1733 → फ्लाइंग शटल → जॉन के

1764 → स्पिनिंग जेनी → जेम्स हारग्रीव्हज

1769 → वॉटर फ्रेम → रिचर्ड आर्कराइट

1779 → स्पिनिंग म्यूल → सॅम्युअल क्रॉम्टन

1785 → पॉवर लूम → एडमंड कार्टराइट

1793 → कॉटन जिन → एली व्हिटनी

1844 → मर्सरायझेशन → जॉन मर्सर

1856 → मौव्हीन → विल्यम हेन्री पार्किन

1935 → नायलॉन → वॉलेस कॅरोदर्स / DuPont

1941 → पॉलिस्टर (PET) → विनफिल्ड व डिव्हसन

1958 → स्पॅन्डेक्स → DuPont

 सुपर One-Liner Revision

फ्लाइंग शटल — जॉन के — 1733

स्पिनिंग जेनी — जेम्स हारग्रीव्हज — 1764

वॉटर फ्रेम — रिचर्ड आर्कराइट — 1769

स्पिनिंग म्यूल — सॅम्युअल क्रॉम्टन — 1779

पॉवर लूम — एडमंड कार्टराइट — 1785

कॉटन जिन — एली व्हिटनी — 1793

मर्सरायझेशन — जॉन मर्सर — 1844

मौव्हीन — विल्यम हेन्री पर्किन — 1856

नायलॉन — वॉलेस कॅरोदर्स — 1935

पॉलिस्टर — विनफिल्ड व डिव्हसन — 1941

स्पॅन्डेक्स — DuPont — 1958

लक्षात ठेवण्याचा क्रम:

के → हारग्रीव्हज → आर्कराइट → क्रॉम्टन → कार्टराइट → व्हिटनी
= शटल → जेनी → वॉटर फ्रेम → म्यूल → पॉवर लूम → कॉटन जिन.